

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

גליון 6

פרשת כי תבוא תשע"ט

בענין אם ברכת טלית גדול אינה פוטרת טלית קטן אלא בנתכוון לפוטרה ובעניין אם הברכה פוטרת את הלבישה שלבש קודם הברכה

לפטור את כל הפירות שעומדים לפניו, כמו שמבואר בסימן ר"ו אלא די בזה שדעתו לאוכלן שנפטרים כולם בברכה אחת.

וביותר שדעת התבואות שור סימן י"ט שאם יש לפניו כמה פירות ודעתו לאוכלן אך מתכוון בברכה על הפרי הראשון שלא לפטור את האחרים דאינו מועיל ואם יברך אח"כ על הפרי השני הוי ברכה לבטלה דממילא נפטר, ויש שסוברים דהוי רק ברכה שאינה צריכה, וכבר הארכנו בזה בכמה מקומות, אך בפשטות היכא שאינו מתכוון להדיא להפך בודאי נפטר בברכתו גם בלא כוונה.

וא"כ צ"ב מדוע כ' השו"ע (סי' ח' ס"י) בזה"ל 'אם לובש טלית קטן בעוד שאין ידיו נקיות ילבשנו בלא ברכה וכשיטול ידיו ימשמש בציצית ויברך עליו או כשילבש טלית אחר יברך עליו וכיון לפטור גם את זה ואין צריך למשמש בציציות של ראשון, והיינו שהוא מחויב לכוון לפטור ומשמע דבלא זה לא יצא בברכה על הט"ק, דלכא"ו כמו דפשיטא לן דכשעומדים לפניו כמה טליתות שאינו צריך לכוון לפטור את כולן אלא דמי בזה שהם לפניו א"כ כ"ש כאן שהוא לובש בט"ק מ"ט צריך לכוון, ובאמת כבר נתקשה בזה בס' תהילה לדוד.

יבואר אם כשמברך על הציצית אחר שלבש הטלית קטן אם פוטר גם מה שלבש קודם

ואפשר לומר כמו שהעירוני בזה דטעם השו"ע הוא מטעם אחר, דהנה כבר נתקשה בב"י סימן ח' כיצד מותר ללבוש את הט"ק כשידיו אינן נקיות ולברך אח"כ הרי צריך לברך עובר לעשייתו, ותיירץ כיון שהמצוה נמשכת יכול לברך אחר כך קודם המשך לבישתו ובט"ז כתב שאין צריך לזה אלא משום דגברא לא חזי לברכה כמו בטבילת גר ולהכי מברך אחר כך יעו"ש.

אמנם קשה אמאי הותר לו ללבוש הציצית בלא ברכה על סמך שיברך אחר כך על הלבישה שילבש מכאן ולהבא אבל על הלבישה הראשונה שלבש לא בירך והרי תנן אילם לא יתרום שאסור לעשות מצוה בלא ברכה ואיך מותר ללבוש הט"ק בלא ברכה לפניו על סמך שיברך אחר כך על הטלית גדול.

ומש"כ הט"ז שדמי לטבילת גר דגברא לא חזי שמברך אחר עשייתו על מה שלבש מקודם כבר הקשה ביד אפרים זו"ל ואין הנדון דומה דהתם אי אפשר בעניין אחר משא"כ כאן שיכול להמתין וללבוש אחר נטילה לא שייך גברא לא חזי וכן עמד בזה בפמ"ג שם' וצ"ע.

יבואר אם מותר להתעטף בציצית במקום שאינו יכול לברך עליו ובעיקר השאלה ששאל השואל לענין אם יתעטף בציצית בלילה בלא ברכה, הנה כתב הט"ז סימן תקפ"א ס"ק ב' וז"ל 'וכתב בלבוש

נשאלתי במי שנפסלה הטלית קטן שלו בלילה ופשטה וכעת רוצה ללבוש טלית אחרת והרי כסות יום בלילה אם היא חייבת בציצית נחלקו בזה הרמב"ם והרא"ש דלש"י הרמב"ם אינה חייבת בציצית, ולהרא"ש חייבת בציצית וא"כ מספק אינו יכול לברך על הציצית אם ילבש הטלית בלילה, ומסתפק האם עדיף שלא ילבש כלל את הציצית בלילה ויפסיד מצוות ציצית להרא"ש, או שילבש הטלית קטן בלי ברכה כדי לקיים מצוות ציצית להרא"ש אפי' בלא ברכה.

יבואר אי מהני לכוון בסיום הברכה שבירך על הטלית הגדול על הטלית קטן

עוד נשאלתי דבשו"ע (סי' ח' ס"י) כ' שצריך לכוון כשמברך על הט"ג לפטור את הטלית קטן, וא"כ כיצד הדין במי שהתחיל את הברכה ולא זכר לכוון לפטור את הט"ק ובאמצע ברכתו נזכר האם יכוון לפטור בסיום הברכה ויגמור ברכתו, או שיכוון להדיא שאינו רוצה לפטור את הט"ק ויסיים ברכתו ואח"כ יוכל לברך על הט"ק.

והנה שורש הספק הוא דבגמ' בברכות (דף י"ב.) מבואר לפירוש רש"י שם וכמה ראשונים דאי פתח את הברכה על דעת לברך ברכה שאינה ראויה לאותו הדבר, ואח"כ כשבא לחתום נזכר וסיים כתיקונו הוי בעיא דלא איפשטא אם עלתה לו הברכה, ולמעשה קי"ל דספק ברכות להקל ופטר מספק את מה שבירך עליו, וא"כ כאן כשפתח בברכת הציצית ולא כיון לפטור את הט"ק אפי' שהוא ברכה הראויה לט"ק מ"מ כיון שצריך לכוון לפוטרו הרי פתיחת הברכה לא עלתה להט"ק, וא"כ לכא"ו אם הוא יסיים את ברכתו על דעת לפטור את הט"ק הרי הוא נכנס לספק ברכות אם פטר את הט"ק, וא"כ שמוא יש לו להעדיף להמשיך בלא כוונה לפטור את הט"ק, ואח"כ יחזור לברך על הט"ק כתיקונו לכו"ע.

יבואר אם המברך על הטלית גדול ולא נתכוון לפטור הטלית גדול אם חייב לברך על הטלית קטן

אכן בעיקר הדין מה שכתב הטור שצריך לכוון בברכת הטלית גדול לפטור הטלית קטן יש לעיין דהנה כתב השו"ע (ס"ח ס"ב) 'אם יש לו כמה בגדים של ארבע נפשות כלם חייבים בציצית ואם לבשם כלם בלא הפסק והיה דעתו מתחלה על כלם לא יברך אלא ברכה אחת, והיינו שפוטרו את כולם בברכה אחת, וכתב בשו"ע שם שאם לא היה דעתו על כולם חוזר ומברך וכתב במ"ב שם.

ואם כל הטליתות עומדים לפניו ויברך על הראשון ולא נתכוון לפטור את כולם אך ה' בדעתו ללבושן מבואר במ"ב שם דמהני ברכתו דכיון שהכל עומד לפניו וחשב ללבשם סגי בהכי ואי"צ כוונה לפטור כל אחד, דיעויין במשנה ברורה סימן ח ס"ק ל שכתב זו"ל מדסתם משמע דמייירי אפילו היו מונחים לפניו כל הבגדים של הארבע נפשות בשעת הברכה ואפ"ה צריך לחזור ולברך דמייירי שהוא רגיל רק ללבוש אחת וע"כ בסתמא אין עולה הברכה לכולם דהוי כנמלך אא"כ היה דעתו עליהם בפירוש, עכ"ל, ומבואר שאם הוא רגיל ללבוש כמה טלית קטן ועומדים לפניו פוטרים אפי' לא כוון עליהם וכן כתב בבה"ל שם להדיא, ונראה שהוא פשוט כמו בברכת הנהנין שאם הפירות עומדים לפניו וחשב לאכול את כולם אינו צריך לכוון

¹ אכן ברע"ק א בגליון השו"ע והקשה באופן אחר וז"ל 'אבל נלע"ד דלא דמי כלל דהתם גבי טבילה בודאי א"א להיות כלל עובר לעשייתו, משא"כ הכא הרי יכול לפשוט הבגד ולברך וללבוש שנית, עכ"ל, ודבריו צ"ב דמאי מהני שיפשוט הבגד ויברך עליו כשילבשנו שנית דמכל מקום על הלבישה הראשונה לא בירך וצ"ע, ויתבאר לקמן בעזה"י.

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הבהן קופשיץ שלישי"א

בשלימות המצוה וצריך להתודות שקיים מצוות הפרשת תרו"מ בשלימות⁴.

ובזה יובן שיטת המגן אברהם שיכול להתעטף בציצית בלילה אע"פ שאינו יכול לברך דס"ל דכל חיוב הברכה אינו אלא לשלימות המצוה ולהכי עדיף שיעשה המצוה שלא בשלימות מאשר לא יעשה המצוה כלל⁵.

אמנם לענין ללבוש את הט"ק בבוקר כשידיו אינן נקיות לכאן הדבר מוסכם לכו"ע כפסק השו"ע דשרי, וצ"ב טעם הדבר הרי הלבשה הראשונה אינה בברכה ולהט"ז דאין ללבוש ציצית בלא ברכה אפי' שמפסיד המצוה איך הותר ללבוש הציצית בידיים שאינן נקיות ושלא לברך עליהם וצ"ע.

יבואר שהברכה שמברך עובר לעשייתן פוטר גם מה שעשה קודם

והנראה דהנה בחידושי הגרש"ר (פסחים סימן ז'), דן בהא דאמרינן שצריך לברך עובר לעשייתן אך לענין מצוות ציצית ותפילין מבואר ברמב"ם פרק י"א מברכות שאם לא בירך יכול לברך אח"כ והיינו משום דמברך עובר לעשיית המושך המצווה, ודן הגרש"ר האם כשיברך אח"כ הברכה תועיל רק להמשך המצווה א"ד תתועיל אפי' למה שעבר, והוכיח שם בראיות מכריעות דודאי מועילה הברכה גם על המצווה שקודם הברכה.

⁴ וכן מבואר בתוס' הרא"ש ברכות דף ט"ו שכתב דאי ברכות המצוות דאורייתא היה הברכה מעכבת את המצוה, וע"כ שהוא מדיני המצוה עצמה ומשום הכי מעכב המצוה, וגם השתא שהוא מדרבנן ואינו מעכב המצוה אבל הברכה היא להשלים המצוה לעשותה כתיקונה.

יבואר דעת המג"א שמותר לעשות עיסה ממי פירות ולא חיישין שלא יוכל לברך על הפרשת חלה

⁵ ובביאור פלוגתא זו נראה לבאר מש"כ המג"א בסימן תס"ב דהנה כתב הטור יורה דעה סימן שכ"ט ו' וז"ל עיסה שנילושה במי ביצים או ביון או דבש בלא שום מים כתב הרמב"ם שחייבת בחלה וא"א ז"ל היה מסתפק בדבר וכתב טוב ליהרר שלא ללוש עיסה במי ביצים לבדן בלא תערובות מים כדי לצאת מידי ספיאק, עכ"ל. וכן בשולחן ערוך שם, וכן כתב באו"ח סימן תס"ב סעיף ה' וז"ל הלש עיסה במי פירות, טוב לעשותה פחות משיעור עשרון, כדי שלא תתחייב בחלה.

ובמגן אברהם שם כתב וז"ל משמע בב"י כאן דאפי' לש בין ודבש הדין כן די"א דאינו חייב בחלה אא"כ נילוש במים וכ"כ הטור ב"ד סי' שכ"ט, ומ"מ קשה ומה בכך ילוש עשרון ויפריש חלה בלא ברכה, ועוד דבי"ד פסק בש"ע שחייב בחלה וכ"כ הדרישה שם בשם רש"ל שאף הרא"ש לא פליג אלא במי ביצים אבל בז' משקין מודה שחייב עכ"ל לכן צ"ל דקאי אמי פירות שאינן מו' משקים וכמ"ש ב"ד הטעם שלא הוכשרה ואסור לשורפה שהיא חלה טהורה וגם לא יאכלנו כהן שכולנו טמאים עי' סוס"י תנ"י, ומיהו במקום שרגילין לרחוץ החטים א"כ הוכשרו החטים ואין קפידא בדבר וז' משקין עי' סי' קנ"ח ס"ד, עכ"ל.

ובבית מאיר השיג עליו בזה וכתב דאין ראוי לעשות עיסה במי פירות כשיעור חלה שהרי בזה יש לו ספק אם צריך לברך ואינו מברך מספק ועובר מספק על הא דתנן ערום לא יתרום יעו"ש.

ובאמת כן משמעות דברי הרא"ש והטור דטעמא שלא ילוש עשרון משום שאין להכניס עצמו לספק חיוב ברכה משום דערום לא יתרום ואסור לעשות מצוה בלא ברכה, וצריך ביאור מאי תמיהת המגן אברהם שתמה למה לא יעשה עשרון ויפריש בלא ברכה וצ"ע.

ולמשנ"ת למעלה המגן אברהם לשיטתו אויל דס"ל שיכול לעשות עיסת עשרון ממי פירות ויפריש בלא ברכה ואין אסור בדבר, והיינו טעמא משום דאם אינו יכול לברך מספק עדיף שיעשה המצוה בלא ברכה מאשר שלא יעשה המצוה כלל, וכמו דס"ל לענין ציצית שיתעטף בלילה אע"פ שאינו יכול לברך עליה, והבית מאיר ס"ל כהט"ז דכל שמבטל מעצמו חיוב ברכה אסור לעשות המצוה כדי שלא יבטל מעצמו חיוב ברכה.

שהש"ץ שמתפלל סליחות מתעטף בטלית ואינו מברך כדאי"ת סי' י"ח בענין כסות לילה, (והיינו דלהרמב"ם פטור מן הציצית ולהכי אינו מברך), ולי נראה תמוה דכיון דלהרא"ש חייב בברכה בכסות המיוחד ליום אפי' לבשו בלילה כמ"ש סי' י"ח למה יכניס עצמו תחלה לזה שילבש דבר שיש בו ספק ברכה ולא יברך, לכך נ"ל דודאי בלא עטיפה כלל א"א משום כבוד השכינה ובפרט בסליחות שאומר ויעבור ואי' בגמ' שנתעטף הקב"ה כש"ץ כו' אלא יקה טלית חבירו ובה לא יעבור כלום כי כבר הוכחנו בהלכות ציצית דאין לברך על טלית שאולה, ואפי' למאן דפסק לברך שם היינו כששאלו כדי לצאת בו אבל כאן לא נתכוין אלא משום צניעות בעלמא כ"ע מודים דא"צ לברך כנ"ל נכון, עכ"ל.

ומבואר מדבריו דאסור לעשות ספק מצוה במקום שאינו מחויב במצוה זו כמו ציצית משום שמכניס עצמו בספק ביטול ברכה.

אמנם במגן אברהם שם כתב וז"ל 'צריך להתעטף בשעה שאומרים י"ג מדות' עכ"ל, ולא השיג עליו כלל, ונראה מדבריו דניחא ליה אף שיקה טלית שלו ולא ס"ל דאיכא איסורא במאי דאינו מברך וצ"ב במאי פליגי בזה.

יבואר אם ברכת המצוות הוא כמו ברכת הנהנין שנתחייבנו לברך ולהודות עליהם או שהוא שלימות במצוה עצמה

והיה אפשר לומר דנחלקו בטעמא דאילם לא יתרום אם הוא משום דמבטל חיוב ברכה דרמיא עליה והוא כמו שמבטל ברכת הנהנין הכא נמי מי שעושה מצוה בלא ברכה הרי הוא כמבטל חיוב ברכה והודאה להקב"ה על המצוה שזכה לעשות, או דאינו חיוב ברכה והודאה על המצוה כברכת הנהנין אלא שהברכה היא להשלים המצוה שתיעשה בשלימות הראויה וכשנעשית בברכה הרי היא נעשית בשלימות וטעם הדבר כמש"כ בזה"ק דצריך להזכיר שם ד' על המצוה שתראה המצוה שנעשית לשמו יתברך.

ואי נימא שאין חיוב הברכה אלא כדי שתעשה המצוה בשלימותה, א"כ אם אינו יכול לעשות המצוה עם ברכה לכאורה עדיף לעשות ספק מצוה אע"פ שלא יברך עליה שהרי כשאינו מברך אינו אלא חסרון בשלימות המצוה ועדיף שיעשה המצוה שלא בשלימות מאשר שלא יעשה המצוה כלל.

אבל אי נימא שחיוב הברכה הוא כחיוב הודאה על המצוה כברכת הנהנין א"כ טוב יותר שלא לעשות ספק מצוה משום שלא יוכל יברך וכשאינו מברך הרי הוא מבטל חיוב הברכה דרמיא עליה ממנו, משא"כ אם לא יעשה הספק מצוה כלל לא עבר שום איסור².

יבואר דברכת המצוות באה להשלים את המצוה

וכבר נודע להביא ראיה שהברכה נתקנה להשלים המצוה כמבואר בברכות (דף מ ע"ב) גבי וידוי מעשר דמתודה לא אכלתי באוני ממנו וגו' ולא שכחתי והיינו לא שכחתי מלברךך ואם שכח אפי' פ"א לברך להפריש תרומות ומעשרות אינו יכול להתודות³, ולכאורה הוודוי אינו אלא שקיים מצוות הפרשת תרו"מ בשלימות אבל הברכה אינו שייך למצוות ההפרשה אלא מצוה בפני עצמה היא, וע"כ הטעם משום דכיון דלא בירך חסר

² וכמוכן שמצוה שמחויב בה בוודאי יעשה בלא ברכה אע"פ שמבטל חיוב ברכה מינה שהרי חייב בהמצוה משא"כ בציצית שאינו מחויב בה אלא אם לובש בגד של ד' כנפות מחייב בציצית בזה אמרינן שלא יכניס עצמו לחיוב כדי שלא יבטל הברכה ממנה.
³ אמנם בריטב"א ברכות דף מ' ע"ב פירש דקאי על ברכת המזון או מעין שלש שהיא דאורייתא לשיטתו ולדבריו אין ראיה דברכת המצוות הוא מדיני המצוה.

מעדני כתן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הבהן קופשיץ שליט"א

ולפ"ו במי שנפסלה טליתו בלילה להג"ל הי' מקום לומר דילכש את הטלית בלילה ואח"כ בבוקר תעלה לו ברכתו לפטור את לבישת הלילה, אמנם מדברי הפוסקים נראה דאין מועיל הדבר הנ"ל בשיעור זמן גדול, ורק לענין לבישת הבוקר דתכף אח"כ יברך בזה מועיל, אמנם לענין דיעבד נראה דשפיר מועיל, וא"כ יל"ד כיצד לנהוג בנידון הנ"ל.

יבואר בת"ב שחל במוצ"ש וצריך להחליף בגדי שבת מה יעשה עם הטלית קטן של שבת

ומכבר נסתפקתי בזה בת"ב שחל במוצ"ש, ההלבוש בט"ק המיוחדת לשבת ואח"כ כשחל ת"ב הוא צריך לפשוט את טליתו של שבת ולבוש טלית של חול אבל הרי אינו יכול לברך בלילה על הציצית, ובבוקר ג"כ אינו יכול לברך [דיש פוסקים שסוברים דאין לובשים טלית ותפילין כלל בבוקר], וא"כ רק במנחה יוכל לברך ובוהו איכא שיעור זמן מופלג מלבישת הציצית עד הברכה.

ולמעשה נהגתי כמה שנים להישאר לבוש בטלית של שבת, ואף שאפי' במקום מצווה אסור ללבוש בגדים מכובסים בת"ב דרך בשבוע שחל ת"ב להיות בתוכה מותר לבישת בגדים מכובסים במקום מצווה, אך בת"ב עצמו אסור אפי' במקום מצווה כמבואר ברמ"א סימן תקנ"א ס"ג, ולכן מי שאין לו אלא טלית מכובסת בת"ב אסור ללבושה, מ"מ בגדי שבת לא חמיר כמו בגדים מכובסים ושפיר מותר ללבושם במקום מצווה.

ובשנה האחרונה נהגתי באופן אחר דסמוך ללילה לבשתי על הטלית קטן של שבת את הטלית קטן של חול וברכתי עליה, והייתי לבוש בשניהם עד הלילה ואח"כ פשטתי את הטלית של שבת ונשארתי לבוש בטלית של חול, אך להחליף בשבת עצמו לטלית של חול אינו נכון שהרי הוא מראה אבילות בשבת, ועוד שצריך ללבוש בגדי שבת בשבת אך להוסיף בגד ציצית של חול נראה דשפיר דמי.

אך כשהצעתי את הדברים לידידי הגאון ר' ישראל אדלשטיין שליט"א אמר דאף שלא ביטלתי את עיקר הדין שלא יהי' מלבושך של שבת כמלבושך של חול מ"מ ביטלתי את הענין ללבוש רק בגדי שבת בשבת ומקורו מהאריז"ל, שהובא במג"א סימן ר"ס, אכן יש לדון דשיטת החכם צבי הובא במ"ב ריש סימן תקנ"א שיש לשנות בגד אחד בת"ב שחל להיות בשבת וא"כ אפשר לקיים את דבריו באופן הזה, אך הגר"א לא הי' משנה בשום בגדיו כלל.

יבואר אם הברכה שמברך עובר לעשייתו פוטר למפרע גם מה שלבש קודם פשיטתו כשדעתו לחזור וללבוש

והנה מי שנוהג ללכת למקווה בשבת בבוקר⁷ ולבוש את טליתו בבוקר לפני הטבילה ואח"כ הוא פושט את הטלית ולבוש ואח"כ מברך, יש לעיין אם עלתה לו הברכה על הלבישה שלבש קודם הפשיטה⁸ והייתי סבור שבכ"ג ודאי שאינו פוטר את הלבישה הקודמת, אך שוב ראיתי בדעת נוטה למרן הגר"ח שליט"א שכתב דהברכה שלאחמ"כ פוטרת אפי' את

וכמו שמשמע מתוס' בסוכה (דף ל"ט ע"א) שכתבו דמה שמוטר להרים את הלולב לנוטלו אע"פ דמדאגביה נפק ביה מ"מ יכול לברך דאכתי יש המשך למצווה בנענועים⁶, וגם בעצם הדבר להחזיק את הלולב וכמו באנשי ירושלים שהילכו כל היום עם לולביהן, ולכאן' אם נאמר דהברכה מועילה רק לקיום המצווה שאח"כ א"כ כיצד מותר לכתחילה להגביה את הלולב ע"מ לנוטלו דהרי הוא מבטל את הברכה הראויה לנטילה הראשונה שהיא עיקר מצוותה, וע"כ דהיכא שמברך לאחמ"כ מועילה הברכה גם למצווה שעשה.

יבואר דבריטב"א מפורש דכשמברך עובר לעשייתו פוטר הלבישה דלמפרע

וכן מפורש בריטב"א בברכות (דף י"ד ע"ב) וכן הוא בשטמ"ק שם, לענין ברכת התפילין שהניחם רב אחר קריאת שמע ובירך עליהם אחר התפלה, וז"ל ואף על גב דאמרין כל המצות מברכין עליהם עובר לעשייתן איכא למימר כיון דתפילין מצותן כל היום והיא מצוה נמשכת הרי הוא כמברך עליהן עובר לעשייתן דמכל מקום עדיין לא נגמרה המצוה ועדיין היא קיימת ועתידה. ואף על פי שכבר עשה קצתה מהניא ברכה לשעבר ולהבא. ודכותה בסוכה שמנהגנו לישב בה קודם ברכה ועושיין קדוש ואחר כך מברכין שכיון שהיא מצוה נמשכת ועתידה עדיין הרי הוא כמברך עובר לעשייתה, עכ"ל.

ולפ"ו המברך על הטלית גדול ופוטר הטלית קטן או שמברך על הטלית קטן כשממשמש בו אינו בכלל אילם לא יתרום שהרי כשמברך עובר לעשייתו פוטר גם את מה שלבש לפני הברכה.

ולפ"ו מה שכתב דבסליחות לא יקה טלית שלו איירי שפושטו קודם התפלה אבל אם ממשיך ללבושו עד אחר תפלתו שפיר פוטר הברכה שיברך על טליתו את הלבישה שלבש הטלית בשעת הסליחות.

יבואר דמש"כ הטור שצריך לכוון לפטור הטלית קטן הוא כדי לפטור הלבישה שלבש קודם הברכה

ולהג"ל י"ל דכוונת השו"ע במש"כ דצריך לכוון לפטור את הט"ק, והקשינו דמ"ש מהיכא דיש לפניו כמה טליתות דאינו צריך לכוון לפטורן וכ"ש כאן שלבוש בט"ק, ולהג"ל י"ל דכוונת השו"ע דצריך לכוון לפטור את הלבישה דלמפרע, ובוהו אילו הי' מברך רק על הט"ק אפשר דאינו צריך לכוון לפטור את הלבישה דלמפרע, אך כאן שאינו מברך על הט"ק אלא פוטרה בברכת הט"ג הרי הוא צריך לכוון להדיא לפטור את הלבישה דלמפרע ואינו נפטר בברכה ממילא.

ולפ"ו בנידוד לענין מי שעומד באמצע הברכה ושכח לכוון לפטור את הט"ק, כיון שנתבאר דודאי יצא בברכה על הט"ק מה שלבוש ההבא, ולא בעי כוונה לפטור אלא כדי לפטור את הלבישה דלמפרע, א"כ כשעומד באמצע הברכה לא יועיל לו לכוון שלא לצאת בברכה על הטלית קטן דלדעת התבואות שור אינו מועיל לכוון שלא לצאת היכא דדעתו ללבוש הט"ק, ואפי' להחולקים עליו מודו דבסתמא פטר הטלית קטן, וא"כ כדי לצאת הברכה על לבישת הציצית למפרע, שפיר ראוי לו לכוון לצאת בסיום חצי הברכה על הט"ק דלהצד שמועילה סיום הברכה ההכל הולך אחר החיתום שפיר יוצא בברכה זו על הלבישה של הציצית למפרע, [שהרי אינו יכול לברך אח"כ על הלמפרע לחוד דבעינן עובר לעשייתו].

⁷ כדידוע שהאריז"ל אמר שלזכות לתוספת נשמה יתירה זוכים רק ע"י טבילה בבוקר בשבת, וידוע שהגר"ח זוננפלד זצ"ל נשאל האם מי שלא טבל בערב שבת במקווה אם הוא צריך להריח בשמים שכתוב בספרים שהנשמה יתירה נוספת ע"י טבילה במקווה בע"ש, ואמר הגר"ח דאינו זוכה לנשמה יתירה בע"ש אך בשבת ודאי שזוכה, אמנם בשבת בבוקר נראה דאף הגר"ח מודה דזוכה רק ע"י טבילה במקווה וכמו לזכות בע"ש, אך אפשר שזוכה לזה באמירת נשמת כל חי וכמובן שתלוי כיצד הוא אומר את 'הנשמת'.

⁸ ולברך על הלבישה הראשונה לפני הפשיטה במקווה אינו כדאי דלשי' המחבר אם פשט ע"ד לחזור וללבוש צריך לחזור ולברך, הרמ"א היקל כדעת הטור שאינו מברך ומכל מקום הרבה ראשונים ס"ל שצריך לחזור ולברך, ואם יברך בלבישתו הראשונה נמצא שכל הלבישה אח"כ תהא בספק ברכה, ולכן יותר נכון לברך אחר שילבש, אבל בתנאי שפוטרו גם הלבישה שקדם לו.

⁶ אכן בנענועים יש לומר שהוא שלימות במצוות לולב ולכן חשיב שאכתי לא גמר מצוותו אבל היכא שגמר מצוותו אלא שממשיך לקיים המצווה אפשר דלא מהני אבל מאנשי ירושלים שהולכין כל היום עם לולביהן ומהני הברכה גם למפרע מוכרח כמשנת'.

מעדני כתן

משערויו של הגאון רבי נפתלי הבהן קופשיץ שלישי"א

יבואר מי ששמע תחלת ברכה מחבירו ולא נתכוון לצאת בו אם יכוון לצאת בסיום הברכה אי מהני

והנה מי ששמע ברכה מחבירו ולא נתכוון לצאת ממנו ומסיום הברכה נתכוון לצאת בסיום הברכה אם יצא יד"ח בסיום הברכה לחוד, נראה פשוט שאינו יוצא בו שהרי בעיני מלכות כל ברכה ואם אין לו תחלת הברכה לא עלתה לו הברכה ולא אמרו שהכל הולך אחר החיתום אלא בבירך תחלת הברכה ויש לו שם ומלכות אלא שנתכוון על עניין אחר, אבל במקום שלא שמע כלל תחלת הברכה, או שלא נתכוון לצאת בוודאי לא מהני כלל מה שנתכוון לצאת בסיום הברכה.

ולכן אם שמע הבדלה ויודע שאינו יכול להריח ולא כוון לצאת בתחלת הברכה ולמבדיל לא היה בשמים ונר ושמע שהמבדיל התחיל ברכת הבדלה אם יכול לצאת מאחר תחלת הברכה של המבדיל עד סיום הברכה אם סגי בכחי, ולמשנ"ת לא מהני משום שכל שלא שמע תחלת הברכה אין לו מלכות בברכה ואפי' להרמב"ן שסוף הברכה לחוד מהני אינו אלא אם יש לו מלכות אבל בלא מלכות אינה ברכה ולהכי בזה לא מהני מידי.

וראיתי מי שהאריך לומר שאפשר שיצא מהמברך גם בלא נתכוון לצאת למ"ד מצוות אצ"כ, כמו"כ השו"ע הרב ודלא כסתומת השו"ע סימן רי"ג וצ"ע.

בענין וגילחה את ראשה אלו המידות רעות

ומסתבר דלפי ערך האמונה שמאמין בכפרת יוה"כ כן הוא הכפרה דאם הוא מאמין בכל ליבו וזכה לכפרה מושלמת אך אם אינו מאמין בכל הלב אינו זוכה לשלימות הכפרה, דבענינים רוחניים אי"ו 'שחור לבן' אלא יש הדרגות ומעלות לשלימות.

וכמו ששמעתי בשם הגה"צ ר' שלמה בלוך זצ"ל שאמר בשם מרנא ר' ישראל מסלנט על חולה שחלה ובא אליו במוצאי שבת לבקרו ודיבר עמו כשעה ומחצה באמונה במה שאמרו חז"ל שהוא כפשוטו, ולבסוף אמר לו מה שאמרו חז"ל חמין במוצאי שבת מלוגמא ושתה החמין ונתרפא ווהרי אפשר לסגור את כל הבתי חולים על ידי שתית חמין במוצ"ש אלא שחסר הדבורים של מרנא ר' ישראל לאמונה בדברי חז"ל, והוא כי אם מאמין בבהירות בדברי חז"ל הם משפיעים עליו בשלמותם.

וכן לענין ימי האלול שאנו נמצאים בתוכם דכל מה שאמרו חז"ל על הימים האלו הכל אמת וברור, וכל אלו הרמזים כמו 'ומל ה' אלוקיך את לבבך ואת לבב זרעך' דזה ר"ת אלול, וכן מש"כ האבודרהם 'ובא לציון גואל' ולשבי פשע ביעקב' דזה רמז לאלול, וכן דאלול ר"ת 'אני לדודי ודודי לי' הכל שריר וקיים, ומי שמאמין בזה בכל לב וניגש באמת לנצל את הימים האלו לתורה ולתעודה ומנצל את ימי השבת שבאלול וכל תפילה של אלול שהיא תפילה גבוה משאר ירחי שתא הרי הוא זוכה להצלחת האלול, אך מי שאינו שת ליבו לכל זאת ואומר שהוא אינו שייך לאלול המעלות אינו זוכה לזה ח"ו, ולפי גודל האמונה שיש לאדם בזה כן הוא זוכה לקבל את השפע האלוקי הנשפע בימים אלו.

וזהו הענין של 'וגילחה את ראשה את הדעות רעות', לדעת שאין דבר שעומד לעד ולנצח נצחים אלא ידיעת צור עולמים בלבד וכמו שאמר החכם 'הבל הבלים אמר קהלת הכל הבל', וזהו האמת שמי שחי בהרגש הזה הוא אדם עם 'ראש פתוח' ואי"ו מה שקוראים העולם 'ראש פתוח' דמהעולם משתמע שמי שאינו מקפיד על כל פרט ודקדוק מפרטי המצוות הוא הולך עם 'ראש פתוח' אך האמת היא שכל זה הוא 'ראש סגור' שאינו מתבונן באחריתו ואדרבה אלו היודעים מהו הכל ומהו עיקר הם באמת בעלי 'הראש פתוח', וזה יש לגלח את הדעות רעות המתאספים באמצע השנה, ונזכה להאמין ולהרגיש את מהות ימי האלול ונזכה לאני לדודי ודודי לי ובא לציון גואל בב"א.

הלבישה שקדמה לפשיטה כשהיה דעתו לחזור וללבשו, אך יל"ד דאולי באופן כזה יצטרכו לכוון להדיא לפטור את הלבישה דלמפרע.

והנה ברעק"א בגליון השו"ע סימן ח' על הט"ז שנוכר לעיל לכאורה מבואר דמה שמברך אחר הפשיטה על דעת ללבוש אחר כך מהני גם ללבישה הקודמת דחוד לבישה היא. שהרי הקשה על הט"ז שכתב שיכול לברך אחר הלבישה משום שהיכא דגברא לא חזי מברך אחר עשייתו והקשה ברעק"א הרי גם אם לבש בידיים שאינן נקיות יכול לברך קודם עשייתו, שגם אם לבש הציצית בידיים שאינן נקיות, כשהיה ידיו נקיות יכול לפשוט הציצית וללבשו בברכה עובר לעשייתן ולא דמי למי שלא חזי לברכה דשפיר חזי לברכה על ידי פשיטה, עכ"ד.

ולכאורה אם יפשוט הבגד וילבשו שנית הרי הלבישה שלבש מקודם לא תיפטור בברכה זו, ואיך יפשוט ויברך ונמצא שלבישתו הקודמת לא היתה בברכה, אכן אי נימא שהברכה פוטרת את הלבישה הקודמת לפשיטה משום שהיה דעתו לחזור וללבשו וחשיב כלבישה אחת שפיר יכול לפשטו ולברך ותפטור הברכה את כל הלבישה דלמפרע.

ומה דהוצרך לפשטו ולברך עליו קודם ללבישתו שהרי הט"ז כתב שאין צריך להגיע לסברת הב"י שכל שלבוש בהציצית חשיב עובר לעשייתו של הלבישה של אחר כך וכתב הט"ז שאין צריך לסברא זו שהרי גברא לא חזי ועל ה כתב ברעק"א דחשיב גברא חזי על ידי פשיטה ולבישה שנית, וע"כ דס"ל דמהני הברכה על לבישה דלמפרע.

כתוב בזה"ק 'ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים' זה ירחי דאלול, והיינו שבוכים על העבירות שעשו כל השנה כחודש אלול, ובליקוטי תורה להאריז"ל דרש את המשך הפרשה ג"כ באותו ענין וכתב שם ד'גילחה את ראשה' אלו הדעות רעות, והיינו להסיר מדעתו את הדעות הרעות שנאספים אל האדם באמצע השנה.

ובגמ' בברכות (דף ה.) דרשו על קרא דכתיב 'על זאת יתפלל אליך כל חסיד לעת מצא' בכמה ענינים ואחד מהם בזה"ל; 'מר זוטרא אמר לעת מצא זה בית הכסא, אמרי במערבא הא דמר זוטרא עדיפא מכלהו, ולכאון קשה דכי אפשר לומר דעל זאת יתפלל אליך כל חסיד היינו על בית הכסא, ובאמת דהגר"א פי' דכוונת הגמ' שיהי' לו בית כסא לגלח שם את הדעות רעות כמו שבבב"כ מוצאין את הפסולת שמצטבר כל היום, ולכאון הכוונה לספר מוסר ששם ילמד לכוון את דעותיו.

והנה כתוב בגמ' בסנהדרין (דף צ') על מה שמבואר במשנה שם דכל האומר אין תחית המתים מה"ת אין לו חלק לעוה"ב 'וכל כך למה תנא הוא כפר בתחיית המתים לפיכך לא יהיה לו חלק בתחיית המתים שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה דאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מניין שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה שנאמר (מלכים ב' פ"ו פ"א) ויאמר אלישע שמעו דבר ה' [וגו'] כעת מחר סאה סלת בשקל וסאתים שעורים בשקל בשער שומרון וכתוב ויען השליש אשר (המלך) נשען על ידו את איש האלהים ויאמר הנה ה' עושה ארובות בשמים היהיה הדבר הזה ויאמר הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל וכתוב (מלכים ב' פ"ו פ"ב) ויהי לו כן וירמסו אותו העם בשער ויילמא קללת אלישע גרמה ליה דאמר רב יהודה אמר רב קללת חכם אפי' על חנם היא באה אם כן לכתוב קרא וירמסוהו וימות מאי בשער על עסקי שער' ע"כ.

ומבואר דאם אינו מאמין בתחיית המתים אינו זוכה לזה, ועל דרך זה מבואר ברמ"א בהלכות יום כיפור דמי שמאמין בכפרת יוה"כ זוכה לכפרה אך מי שאינו מאמין אין יוה"כ מכפר לו, והיינו דאפילו לרבי שאומר דיוה"כ מכפר אף לשאינם שבים מ"מ מי שאינו מאמין בכפרה אין יוה"כ מכפר לו.

והטעם בדבר הנ"ל דהקב"ה נוהג עם האדם במידה כנגד מידה ואם האדם אינו מאמין בכפרה או בתחיית המתים אינו זוכה לזה, וביותר דתחיית המתים וכפרת יוה"כ ענינים אחד, דכמו בתחיית המתים שחוזרים הגופים הגשמיים לפעולה ה"נ בכפרת יוה"כ חוזרת הנשמה לחיותה, דכידוע רשעים בחייהם קרואים מתים וא"כ כשמתכפר לרשע הרי הוא נהי' חי ויש תחיית המתים לנפשו.